

บทที่ 3

วิธีการศึกษา

การศึกษาเรื่อง ศักยภาพและพลังในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุหญิง นับเป็นความตั้งใจของผู้ศึกษาที่ต้องการแสดงให้เห็นถึงพลังในการดำเนินชีวิตของเพศหญิงที่ต้องต่อสู้กับภาวะกดดันต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากระบบชายเป็นใหญ่ การก้าวผ่านช่วงวัยที่ยาวนาน ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่หล่อหลอมจนกลายเป็นพลังในการยืนหยัดต่อสู้ และช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม ซึ่งเมื่อได้พูดคุยแลกเปลี่ยนถึงความเป็นมาของชีวิตแต่ละท่านแล้ว สิ่งที่ไม่ต่างกันคือความอดทนอดกลั้นต่อสภาวะที่ถูกกดทับจากสังคมชายเป็นใหญ่ หลายครั้งที่ไม่สามารถทำตามความต้องการของตนได้ ไม่ว่าจะเป็นการหนีจากสามี ทอดทิ้ง ละเลยหน้าที่ของภรรยา ด้วยคำสั่งสอน ด้วยหน้าตาทางสังคมและด้วยจิตสำนึก เธอเลือกที่จะทนทำหน้าที่โดยไม่ได้ย่อท้อ

ในการศึกษาครั้งนี้ต้องการสะท้อนให้เห็นถึงภาวะกดดันทางเพศ และทางวัยที่ผู้สูงอายุหญิงต้องเผชิญ แต่เธอก็สามารถสร้างพลังในตนเองให้ยืนหยัดเป็นหลักและเป็นที่พักพิงของทั้งลูกหลานและบุคคลอื่น ๆ การศึกษานี้เป็นการศึกษาโดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการ สัมภาษณ์บุคคล (Oral history Interview) ในเชิงอัตชีวประวัติ (Auto-biography) เพื่อศึกษาชีวิตตั้งแต่เด็กจนเบียดเบียนเข้าสู่วัยสูงอายุ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เล่าเรื่องได้ถ่ายทอดเรื่องราวของตนอย่างเต็มที่ ซึ่งวิธีการศึกษานี้เหมาะสมในการใช้ทำความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับการให้ความหมายทางวัฒนธรรมที่เป็นไปในเชิงนามธรรม

พื้นที่ในการศึกษา

แรกเริ่มเดิมทีผู้ศึกษาสนใจที่จะศึกษาผู้สูงอายุหญิงในพื้นที่จังหวัดลำปางซึ่งเป็นเขตการปฏิบัติหน้าที่นักสังคมสงเคราะห์ของผู้ศึกษา ที่คลุกคลีและใกล้ชิดอยู่กับผู้ใช้บริการในเขตพื้นที่ แต่เมื่อได้ดำเนินการเก็บข้อมูลพบว่ากรณีศึกษาที่ตั้งใจคัดเลือกไว้ นั้นไม่พร้อมที่จะให้สัมภาษณ์ ผู้ศึกษาจึงได้ค้นหากลุ่มผู้สูงอายุในภาคเหนือที่มีการดำเนินกิจกรรมด้านสังคม โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุหญิง ซึ่งผู้ศึกษาได้พบกับเครือข่ายเด็กเหล่ายุคความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็ก ชุมชนฟ้าใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ที่เป็นเครือข่ายการดำเนินงานรณรงค์ให้คนในชุมชนเลิกดื่มสุรา ที่สนับสนุนโดยมูลนิธิเพื่อนหญิง ซึ่งมีผู้หญิงวัยสูงอายุเป็นแกนนำ จำนวน 3 ท่าน และผู้สูงอายุ

อีก 1 ท่าน เป็นผู้สูงอายุที่เคยมีอาชีพค้าขายในจังหวัดลำปางเคยเผชิญภาวะกดดันจากสามีที่มีภรรยาบ่อย ไม่เอาใจใส่ ถูกทุบตีทำร้าย และปัจจุบันมีความสนใจและมีจิตสำนึกทางการเมืองในฐานะประชาชน อีกทั้งเป็นที่พึ่งพิงของลูกหลานในครอบครัว

เครื่องมือในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ จะใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) และการสัมภาษณ์บุคคล โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างซึ่งเป็นคำถามปลายเปิด (Open-Ended Question) เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์สามารถแสดงความคิดเห็นรวมถึงเล่าเรื่องของตนเองได้อย่างเต็มที่โดยในการพูดคุยแต่ละครั้งจะใช้วิธีจับบันทึกข้อมูล บันทึกเทป ซึ่งจะขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลทุกครั้งก่อนที่จะมีการสัมภาษณ์ และในการพูดคุยจะไม่ได้กำหนดจำนวนครั้งแต่จะขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์ของเนื้อหาและความสะดวกของผู้ให้ข้อมูลซึ่งแต่ละท่านเป็นผู้ที่มีบทบาทหลายบทบาทในชุมชน มีทั้งอาชีพส่วนตัวและงานชุมชนที่ต้องทำหน้าที่จึงหาเวลาที่ลงตัวได้ค่อนข้างยาก แต่ส่วนใหญ่การเก็บข้อมูลจะเป็นเวลาเย็นถึงค่ำ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่สะดวกสำหรับผู้ให้ข้อมูล

วิธีการศึกษา

1. การศึกษาโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาจากเอกสาร (Content Analysis and Documentary Research) เป็นการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งที่เป็นข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิที่ได้มีผู้รวบรวมไว้แล้ว ได้แก่ หนังสือ งานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง วิทยานิพนธ์ สิ่งตีพิมพ์ รวมทั้งบทความในนิตยสาร วารสารต่าง ๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ เพื่อใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงพื้นฐานและนำข้อมูลเหล่านั้นมาประมวลผลเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. การศึกษาในเชิงคุณภาพ โดยใช้การเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study) เป็นการศึกษาโดยใช้การสัมภาษณ์บุคคล และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) กับบุคคลที่มีความเกี่ยวข้อง เพื่อช่วยในการตีความและวิเคราะห์

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาเลือกกลุ่มประชากรโดยเลือกจากผู้สูงอายุหญิงที่เป็นแกนนำเครือข่ายเล็กเหล่าายุติความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็ก ชุมชนฟ้าใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 3 ท่าน และผู้หญิงสูงอายุที่เผชิญภาวะวิกฤตในชีวิต ปัจจุบันสามารถดำรงชีวิตได้โดยปกติและไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มใด จำนวน 1 ท่าน

การนำเสนอผลการศึกษา

การนำเสนอผลการศึกษา จะแบ่งรายละเอียดออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มประชากรที่ผู้ศึกษาเลือกที่จะศึกษา นำมาบรรยายโดยใช้กรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ที่วางไว้ในการศึกษาครั้งนี้
2. การวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อเชื่อมโยงกับการนำเสนอเนื้อหาจากข้อมูลเอกสาร